YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

5 päivänä lokakuuta 2000 *

Asiassa C-337/98,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies M. Nolin, prosessiosoite Luxemburgissa c/o saman yksikön virkamies C. Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

kantajana,

vastaan

Ranskan tasavalta, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston jaostopäällikkö K. Rispal-Bellanger ja saman osaston tehtävään määrätty A. Viéville-Bréville, prosessiosoite Luxemburgissa Ranskan suurlähetystö, 8 B boulevard Joseph II,

vastaajana,

jossa kantaja vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin toteaa, että Ranskan tasavalta ei ole 22.11.1996 tehdyn päätöksen osalta, jolla Rennesin seudun taajama-alueen kevytrakenteista metroa koskevan hankkeen kokonaissopimus annettiin Matra-Transport-nimiselle yhtiölle, noudattanut vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

teletoiminnan alan hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 14 päivänä kesäkuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/38/ETY (EYVL L 199, s. 84) 4 artiklan 2 kohdan eikä 20 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaisia velvoitteitaan,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat J. C. Moitinho de Almeida ja L. Sevón sekä tuomarit P. J. G. Kapteyn, J.-P. Puissochet, P. Jann, H. Ragnemalm, M. Wathelet ja V. Skouris (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan asianosaisten lausumat 2.2.2000 pidetyssä istunnossa, jossa komission asiamiehenä oli M. Nolin ja Ranskan tasavallan asiamiehenä ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston jaostopäällikkö J.-F. Dobelle, avustajanaan K. Rispal-Bellanger,

kuultuaan julkisasiamiehen 23.3.2000 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan yhteisöjen komissio on nostanut EY:n perustamissopimuksen 169 artiklan (josta on tullut EY 226 artikla) nojalla kanteen, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 14.9.1998 ja jossa yhteisöjen tuomioistuinta vaaditaan toteamaan, että Ranskan tasavalta ei ole 22.11.1996 tehdyn päätöksen osalta, jolla Rennesin seudun taajama-alueen kevytrakenteista metroa koskevan hankkeen kokonaissopimus annettiin Matra-Transport-nimiselle yhtiölle (jäljempänä Matra), noudattanut vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja teletoiminnan alan hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 14 päivänä kesäkuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/38/ETY (EYVL L 199, s. 84) ja erityisesti sen 4 artiklan 2 kohdan eikä 20 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaisia velvoitteitaan.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön säännökset

Direktiivi 93/38/ETY

2 Direktiivin 93/38/ETY 4 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

"1. Tavaranhankintoja, rakennusurakoita ja palveluhankintoja koskevia sopimuksia tehdessään tai suunnittelukilpailuja järjestäessään hankintayksiköiden on noudatettava tämän direktiivin säännöksiin mukautettuja menettelyjä.

2. Hankintayksiköiden on huolehdittava, ettei ketään tavarantoimittajaa, urakoitsijaa tai palvelujen suorittajaa syrjitä."

3 Direktiivin 93/38/ETY 20 artiklan 2 kohdan c alakohta kuuluu seuraavasti:

"Hankintayksiköt voivat noudattaa menettelyä ilman ennalta esitettyä tarjouskilpailukutsua seuraavissa tapauksissa:

— —

c) teknisistä tai taiteellisista taikka yksinoikeuden suojaamiseen liittyvistä syistä sopimuksen toteuttaminen voidaan antaa vain tietyn tavarantoimittajan, urakoitsijan tai palvelujen suorittajan tehtäväksi."

4 Direktiivin 93/38/ETY 45 artiklan 1 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät toimenpiteet 1 päivään heinäkuuta 1994 mennessä. — —

2. — —

3. Direktiivi 90/531/ETY lakkaa olemasta voimassa sinä päivänä, jona jäsenvaltiot alkavat soveltaa tätä direktiiviä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta mainitun direktiivin 37 artiklassa tarkoitettuja määräaikoja koskevia velvoitteita."

Direktiivi 90/531/ETY

5 Vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja teletoiminnan alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelystä 17 päivänä syyskuuta 1990 annetun neuvoston direktiivin 90/531/ETY (EYVL L 297, s. 1) säännökset tavarantoimittajien ja urakoitsijoiden välisen syrjinnän kiellosta (4 artikla) sekä tapauksista, joissa on sallittua soveltaa menettelyä ilman ennalta esitettyä tarjouskilpailukutsua (15 artikla), olivat joitakin kirjoitustapaeroja lukuun ottamatta sisällöllisesti samat kuin direktiivin 93/38/ETY vastaavat säännökset, jotka on toistettu tämän tuomion 2 ja 3 kohdassa.

6 Direktiivin 90/531/ETY 37 artiklan 1 ja 2 kohta kuuluivat seuraavasti:

"1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät toimenpiteet 1 päivään heinäkuuta 1992 mennessä. Niiden on ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä.

2. Jäsenvaltiot voivat säätää, että 1 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä sovelletaan vasta 1 päivästä tammikuuta 1993 alkaen.

— — "

Kansalliset säännökset

7 Code des marchés publicsin (laki julkisista hankinnoista) 104 §:n 2 momentti kuuluu seuraavasti:

"Hankinta voidaan tehdä ilman ennalta esitettyä tarjouskilpailukutsua, jos hankinnan voi toteuttaa ainoastaan määrätty urakoitsija tai tavarantoimittaja.

Tämä vaatimus täyttyy, jos

1° tarpeet voidaan tyydyttää vain suorituksella, joka edellyttää sellaisen patentin, lisenssin tai yksinoikeuden käyttämistä, johon oikeus on vain jollakin urakoitsijalla tai jollakin tavarantoimittajalla;

2° tarpeet voidaan tyydyttää vain suorituksella, joka teknisten edellytysten, huomattavien edeltävien investointien, erityislaitteistojen tai edellyttämänsä osaamisen vuoksi voidaan antaa vain määrätylle urakoitsijalle tai tavarantoimittajalle;

3° kysymys on 108 §:n viimeisessä virkkeessä mainituista suorituksista.

Nämä hankinnat on vapautettu 38 §:ssä säädetyn julkisen kilpailuttamisilmoituksen esittämisestä."

Riita-asiaa edeltäneet päätökset

8 Syndicat intercommunal des transports collectifs de l'agglomération rennaisen (Rennesin seudun joukkoliikenteestä vastaava kuntien yhteistyövaltuuskunta; jäljempänä Sitcar) valtuuskomitea vahvisti 26.10.1989 tekemässään päätöksessä nro 89-18 seuraavaa:

"1° Vahvistetaan aiemmat päätökset taajama-alueelle rakennettavasta omaväyläisestä joukkoliikenneratkaisusta, josta käytetään nimitystä Transport Collectif en Site Propre — — .

2° Vahvistetaan ensimmäisen linjauksen osalta selvityksen 'TAU' pääperiaatteet eli

— liikennöintikohteeksi Villejean d'Ouest en Est

— vanhan kaupungin osalta linjaus pohjoisesta etelään

— verkoston ulottaminen rautatieasemalle, millä taataan mahdollisimman sujuvat vaihdot kolmen liikennemuodon eli kaupungin sisäisen liikenteen, lähiliikenteen ja rautatieliikenteen välillä

— liikennöinti Alma-Châtillonin ja Blosnen alueelle tärkeimpään osaan kaakossa — — .

3° Valitaan tekniikaksi automaattinen kevytrakenteinen metro VAL — — .

4° Haetaan valtiolta mahdollisimman suurta taloudellista panostusta — — .

5° Avataan hyödylliset keskusteluyhteydet alue- ja departementtihallinnon edustajien kanssa aiemmin todetulta pohjalta — — .

6° Oikeutetaan toimeenpanotoimisto ryhtymään tarpeellisiin toimiin, jotta valtuuskomitean seuraavassa istunnossa voidaan selvittää esiprojektin osalta tehtävää sopimusta — — .

7° Päätetään tutkia mahdollisimman pian kuntien Sitcarille suorittamien maksujen nykyisen jakoperusteen muuttamista — — ."

9 Sitcarin valtuuskomitea teki 19.7.1990 päätöksen nro 90-25, jossa se

"1° toteaa, että 'järjestelmää ja järjestelmän varustamista' koskevan osan selvitystyö ja toteutus on osoittanut, että kokonaissopimus on syytä tehdä Matra-Transport-nimisen yhtiön kanssa sen jälkeen, kun tälle on mahdollista sitoutua takuuhintaan kohteen osalta;

2° hyväksyy periaatteen sopimuksesta, joka koskee neuvontapalveluja ja tiivistetyn esiprojektin selvitysten seurantatyötä siltä osin kuin kysymys on maanrakennuksesta ja järjestelmään kuulumattomista varusteista ja siten että sopimus tehdään edellä mainitun yhtiön kanssa ja että komitean puheenjohtaja valtuutetaan allekirjoittamaan sopimus."

10 Matran pääjohtaja täsmensi Sitcarin valtuuskomitean puheenjohtajalle osoittamassaan 9.7.1991 päivätyssä kirjeessä, että hankkeen takuuhinta arvopäivitettynä maaliskuulle 1991 oli 987 miljoonaa Ranskan frangia (FRF). Matran pääjohtaja ilmoitti kuitenkin, että tämän hinnan ollessa lähtökohta Matra oli Sitcarin pyynnöstä pyrkinyt "säästöihin, jotka perustuivat sekä Matra-Transportin lisäpanostukseen että sellaisiin ohjelmien muutosehdotuksiin, jotka eivät heikennä tarjottavan palvelun laatua". Tältä pohjalta Matran pääjohtaja ehdotti Sitcarille eräitä muutoksia hankeohjelmaan, ja hän ilmoitti, että jos ne vahvistettaisiin, VAL-hankkeen järjestelmäosan verottomaksi takuuhinnaksi tulisi 953,2 miljoonaa FRF tammikuulle 1991 arvopäivitettynä.

11 Rennesin seudun taajama-alueen alueneuvosto (jäljempänä alueneuvosto), joka korvasi Sitcarin vuonna 1992, teki 30.3.1993 päätöksen nro 93-44, jolla

hyväksyttiin Matran neuvottelumenettelyssä ehdottama kokonaisurakka ja oikeutettiin Société d'économie mixte des transports collectifs de l'agglomération rennaise (Rennesin seudun taajama-alueen osin julkisessa, osin yksityisessä omistuksessa oleva joukkoliikenneyhtiö; jäljempänä Semtcar) allekirjoittamaan sopimus Matran kanssa niiden määräysten mukaisesti, jotka ilmenevät alueneuvoston 15.1.1993 tekemällä päätöksellä hyväksymästä valtuutussopimuksesta.

12 Tribunal administratif de Rennes (Ranska) päätti 16.2.1994 antamallaan tuomiolla kumota 15.2.1993 annetun yleishyödyllisyysilmoituksen (déclaration d'utilité public; jäljempänä DUP-ilmoitus), joka liittyi Rennesin seudun taajama-alueen kevytrakenteista metroa koskevaan hankkeeseen, mistä seurasi muun muassa se, että tukea, jonka valtio oli varannut hankkeen rahoittamiseksi, ei voitu myöntää.

13 Alueneuvosto teki 22.9.1995 päätöksen nro 95-233, jolla se päätti "peruuttaa 30.3.1993 tehdyn päätöksen nro 93-44, jolla hyväksyttiin Matra-Transportin kanssa neuvoteltu sopimus ja oikeutettiin Semtcar allekirjoittamaan tämä sopimus, ottaen huomioon että tämän päätöksen täytäntöönpanemiseksi ei ole ryhdytty minkäänlaisiin toimenpiteisiin ja että päätöksen perusta on rauennut". Lisäksi samana päivänä tekemällään päätöksellä nro 95-234 alueneuvosto päätti "pyytää, että Semtcar voisi palata tarkentamistoimiin Matra-Transportin kanssa tämän sopimuksen osalta hankkeelle asetettavan rahoituskehyksen määräämissä puitteissa ja saattaa sopimuksen uudelleen alueen edustajien hyväksyttäväksi".

14 Lopuksi on vielä todettava, että 22.11.1996 tekemällään päätöksellä nro 96-280 alueneuvosto päätti hyväksyä "kysymyksessä olevaa järjestelmää ja sen varustamista koskevan osan toteuttamiseksi Matra-Transport Internationalin kanssa tehtävästä sopimuksesta neuvotellun luonnoksen ehdot" hankinnan kokonaishinnan ollessa "ilman veroja 1 054 360 000 FRF ilmaistuna marraskuun 1996 arvossaan siten, että hinta muodostuu 1 050 490 000 FRF:n kiinteästä

osasta ja 3 870 000 FRF:n ehdollisesta osasta". Niinikään päätettiin oikeuttaa "Semtcar allekirjoittamaan sopimus 23.2.1993 tehdyn valtuutussopimuksen 7.4 kohdan nojalla".

Riita-asiaa edeltänyt hallinnollinen menettely

15 Rennesin seudun taajama-alueen automaattistoimintoista ja kevytrakenteista metroa koskevan hankintasopimuksen tekemisperusteista tehtiin kantelu komissiolle, joka 7.1.1997 päivätyllä kirjeellä pyysi Ranskan viranomaisilta erinäisiä tietoja tämän hankintamenettelyn kulusta ja perusteluja sille, miksi urakan saajasta oli päätetty Code des marchés publicsin 104 §:n 2 momentin nojalla neuvottelumenettelyssä ilman ennalta esitettyä tarjouskilpailukutsua.

16 Ranskan viranomaiset vastasivat komissiolle 17.2.1997 päivätyllä kirjeellä, jota ne sittemmin vielä täydensivät 25.2. ja 4.3.1997 päivätyillä lisäselvityksillä. Ne vetosivat erityisesti siihen, että kyseisen hankintasopimuksen tekeminen oli ratkaistu Sitcarin valtuuskomitean päätöksellä 26.10.1989 hankintaviranomaisen päätettyä valita automaattistoimintoisen ja kevytrakenteisen metron, jonka tyyppi oli VAL ja jonka toimittaisi Matra. Ranskan viranomaisten mukaan tämä päätös oli pätevä tapa tehdä hankintasopimus aikana ennen kuin direktiivi 90/531/ETY tuli 1.1.1993 voimaan ja vielä suuremmalla syyllä se oli pätevä tapa aikana ennen direktiivin 93/38/ETY ja erityisesti sen 4 artiklan 2 kohdan ja 20 artiklan 2 kohdan c alakohdan voimaantuloa 1.7.1994. Lisäksi Ranskan viranomaiset vetosivat toissijaisesti siihen, että Matra oli ainoa yhtiö, joka pystyi täyttämään kunnalliset tarpeet. Tältä osin ne totesivat, että tämä yhtiö oli jo toteuttanut huomattavia edeltäviä investointeja Rennesin alueelle, ja ne katsoivat, ettei yhtäkään yhteisön oikeuden sääntöä ollut rikottu.

17 Komissio piti tätä vastausta riittämättömänä, joten se vaati 17.6.1997 päivätyllä virallisella huomautuksella perustamissopimuksen 169 artiklassa määrätyn

menettelyn mukaisesti Ranskan viranomaisia esittämään huomautuksensa kuuden viikon määräajassa erityisesti Code des marchés publicsin 104 §:n 2 momentin — joka oli hankintayksikön tekemän päätöksen oikeudellinen perusta — yhteensopivuudesta direktiivin 93/38/ETY 20 artiklan 2 kohdan c alakohdasta johtuvien vaatimusten kanssa.

18 Ranskan viranomaiset vastasivat viralliseen huomautukseen 20.8.1997 päivätyllä kirjeellä, jossa ne toistivat, että päätös antaa urakkaa koskeva kokonaissopimus Matralle oli tehty 26.10.1989 annetulla päätöksellä. Toissijaisesti ne vetosivat siihen, että Code des marchés publicsin 104 §:n 2 momentti oli joka tapauksessa yhteensopiva direktiivin 93/38/ETY 20 artiklan 2 kohdan c alakohdan kanssa. Lisäksi vastausta täydennettiin vielä kahdesti, ensin 29.9.1997 ja sitten 7.11.1997.

19 Komissio katsoi, että nämä vastaukset eivät sisältäneet seikkoja, jotka olisivat horjuttaneet virallisessa huomautuksessa esitettyjä perusteita tai kumonneet ne, joten se lähetti 5.3.1998 Ranskan tasavallalle perustellun lausunnon, johon tämä vastasi 12.6.1998.

20 Nämä ovat ne oikeudelliset näkökohdat ja tosiseikat, joiden perusteella komissio päätti nostaa nyt käsiteltävänä olevan kanteen.

Aineelliset seikat

21 Komissio katsoo, että Rennesin seudun taajama-alueelle rakennettavaa kevytrakenteista metroa koskevan kokonaisurakkasopimuksen antaminen Matralle

neuvottelumenettelyssä ilman ennalta esitettyä tarjouskilpailukutsua on ristiriidassa direktiivin 93/38/ETY ja erityisesti sen 4 artiklan 2 kohdan ja 20 artiklan 2 kohdan c alakohdan kanssa.

22 Tämän tuomion 8—11 kohdasta ilmenevällä tavalla tietyt kyseiseen hankintaan liittyvät seikat ajoittuvat aikaan ennen direktiivin 93/38/ETY täytäntöönpanomääräajan päättymistä, joten ennen tämän direktiivin rikkomisen arviointia on selvitettävä, onko se sovellettavissa nyt käsiteltävänä olevaan hankintamenettelyyn.

23 Sitcarin valtuuskomitean 19.7.1990 tekemässä päätöksessä todetaan, "että 'järjestelmää ja järjestelmän varustamista' koskevan osan selvitystyö ja toteutus on osoittanut, että kokonaissopimus on syytä tehdä Matra-Transport-nimisen yhtiön kanssa sen jälkeen, kun tälle on mahdollista sitoutua takuuhintaan kohteen osalta". Tämä merkitsee, että kyseisenä päivänä hankintaviranomaisen ja Matran väliset neuvottelut olivat jo meneillään.

24 Lisäksi Matran pääjohtaja vahvisti 9.7.1991 päivätyssä kirjeessään, että jos hänen ehdotuksensa eräistä muutoksista kyseiseen hankkeeseen hyväksyttäisiin, VAL-hankkeen järjestelmäosan verottomaksi takuuhinnaksi tulisi tammikuulle 1991 arvopäivitettynä 953,2 miljoonaa FRF ilman veroja. Näin ollen on painavia syitä olettaa, että mainittuna päivänä hankintaviranomaisen ja Matran väliset neuvottelut olivat jo edenneet pitkälle.

25 Tästä seuraa, että hankintaviranomaisen Matran kanssa käymät neuvottelut ovat alkaneet aiemmin kuin 1.7.1994, joka oli direktiivin 93/38/ETY täytäntöönpanon määräpäivä, ja jopa aiemmin kuin 9.8.1993, joka oli päivä, jona tämä direktiivi julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*.

26 Koska neuvottelut ovat olennainen ominaispiirre tehtäessä hankintaa neuvottelumenettelyä käyttäen, on todettava, että esillä olevassa asiassa kyseiseen hankintamenettelyyn oli ryhdytty ei vain ennen direktiivin 93/38/ETY täytäntöönpanon määräajan päättymistä vaan jo ennen sen säätämistä. Lisäksi on huomattava, että tässä direktiivissä ei säädetä siirtymäsäännöksistä, jotka koskisivat niitä hankintamenettelyjä, joihin on ryhdytty ennen 1.7.1994 ja jotka tuolloin olivat yhä meneillään.

27 Näin ollen ratkaisun antamiseksi direktiivin 93/38/ETY säännöksistä, joihin komissio on vedonnut nyt esillä olevassa asiassa, ja ottaen huomioon kyseisen hankintamenettelyn ulottuminen pitkälle ajanjaksolle on aluksi selvitettävä tähän menettelyyn ajallisessa suhteessa sovellettava lainsäädäntö.

28 Komissio katsoo, että sen määrittämiseksi, mitä säännöksiä tiettyyn hankintamenettelyyn on sovellettava, on tavallisesti otettava huomioon ajankohta, jolloin ratkaistiin se, kenen kanssa sopimus tehdään. Komissio ei sulje pois sitä, etteikö hankintamenettelyn aloitusajankohtakin voisi tulla niin ikään huomioon otetuksi. Se täsmentää kuitenkin, että aloitusajankohdan ja ratkaisuajankohdan välisen ajanjakson on oltava pituudeltaan kohtuullinen, eikä tämä edellytys ole täyttynyt nyt esillä olevassa asiassa.

29 Komission mukaan kyseinen hankintamenettely ratkaistiin vasta päätöksellä, joka tehtiin 22.11.1996 eli pian direktiivin 93/38/ETY voimaantulon jälkeen. Sen mukaan 26.10.1989 päätettiin vain valita käytettäväksi tekniikaksi automaattistoimintoisen ja kevytrakenteisen metron tekniikka VAL, jota tuona aikana tarjosi tuotteena ainakin kaksi rakentajaa. Edes 19.7.1990 ei vielä ollut sopimusta Matran kanssa, koska minkäänlaista yhteisymmärrystä hinnasta kuten ei muistakaan keskeisistä sopimusperusteista ollut. Näin ollen päätös antaa hankinta Matralle tapahtui vasta alueneuvoston 30.3.1993 tekemällä päätöksellä eli toisin sanoen sen jälkeen kun Matra oli virallisesti sitoutunut takuuhintaan.

30 Komissio toteaa, että jos kaikesta olisi ollut sovittu tuona päivänä, se ei olisi nostanut tätä kannetta, vaikka direktiivi 90/531/ETY oli jo tullut voimaan. Se

huomauttaa kuitenkin, että sen jälkeen kun Tribunal administratif de Rennes kumosi DUP-ilmoituksen, hankintaviranomainen peruutti 30.3.1993 tekemänsä päätöksen, vaikka mikään ei sitä siihen oikeudellisesti velvoittanut. Ranskan hallinto-oikeudessa toimen peruuttaminen vastaa vaikutuksiltaan sitä, että tuomioistuin kumoaa sen. Tästä komissio päättelee, että koska Matra ei riitauttanut peruuttamista, peruuttamisesta tuli lopullinen, mikä tarkoittaa, että kyseiseen toimeen suhtaudutaan ikään kuin sitä ei koskaan olisi ollutkaan. Näin ollen riidanalainen hankinta annettiin Matralle 22.11.1996 tehdyllä päätöksellä.

31 Ranskan hallitus sitä vastoin katsoo, että vaikka julkiset hankinnat on yhteisön oikeudessa määritelty sopimuksiksi, jotka tehdään kirjallisesti, tämä ei estä sitä, että ainoastaan hankintamenettelyn aloitusajankohta on otettava huomioon arvioitaessa, mitä lainsäädäntöä tähän menettelyyn sovelletaan. Lisäksi vaatimus siitä, että hankintamenettelyn aloittamisen ja hankintamenettelyn ratkaisuajankohdan välisen ajanjakson on oltava pituudeltaan kohtuullinen, jotta aloittamisajankohta voitaisiin ottaa huomioon määritettäessä sovellettavaksi tulevaa lainsäädäntöä, ei saa tukea yhteisön lainsäädännöstä eikä yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä.

32 Ranskan hallitus katsoo, että Matraa ei valittu sopimuspuoleksi 22.11.1996 tehdyllä päätöksellä, vaan epäsuorasti 26.10.1989 tehdyllä päätöksellä, koska VAL on Matran tuotemerkki, joten hankintaviranomainen ei olisi voinut valita sopimuskumppaniksi mitään muuta yritystä. Päätös, joka tehtiin 19.7.1990, on päätös hankintamenettelyn ratkaisusta: Ranskan hallitus toteaa, että koska päätös tuli täytäntöönpanokelpoiseksi ja koska Matra sitoutui tiettyyn hintaan, Matralla oli oikeus edukseen vaatia sopimuksen noudattamista sen vuoksi, että sillä on tähän päätöksen perustuvia subjektiivisia oikeuksia. Matra sitoutui 953,2 miljoonan FRF:n verottomaan takuuhintaan 9.7.1991, joten sille oli syntynyt oikeus kokonaissopimuksen tekemiseen Rennesin seudun taajama-alueen edustajien kanssa.

33 Ranskan hallitus vetoaa 30.3.1993 tehdyn päätöksen peruuttamisen osalta siihen, että hankintaviranomainen oli siihen velvollinen ja ettei syynä peruuttamiseen ollut halu ryhtyä uudestaan neuvottelemaan sopimuksen olennaisista

perusteista. Lisäksi peruuttaminen ei kohdistunut eikä vaikuttanut 19.7.1990 tehtyyn päätökseen tehdä sopimus Matran kanssa. Peruuttaessaan tämän päätöksen alueneuvosto ainoastaan lykkäsi sopimuksen allekirjoittamista sen vuoksi, että toinen viranomainen oli kumonnut DUP-ilmoituksen pätevyyden, mikä ei johtunut Rennesin seudun taajama-alueen edustajista eikä Matrasta eli sopimuksensaajasta.

34 Ranskan hallitus myöntää, että tämän toimenpiteen kumoaminen merkitsee sopimuksen oikeudellisen rahoitusperustan raukeamista sekä suhteessa tulevaan että suhteessa menneeseen. Aineellisten sopimusmääräysten osalta on Ranskan hallituksen mukaan kuitenkin prosessuaalinen formalismi sivuuttaen todettava, että nämä määräykset ovat, jolleivat päteviksi vahvistettuja, niin ainakin moitteettomia, minkä seurauksena hankintamenettely on, jos ei oikeudellisesti, niin ainakin tosiasiallisesti vain keskeytyksissä siihen asti, kunnes uudesta DUP-ilmoituksesta päätetään. Näin ollen 30.3.1993 tehdyn päätöksen peruuttaminen oli pelkkä muotoseikka, jolla ei siten ollut vaikutusta menettelyn jatkuvuudelle aineellisessa mielessä.

35 On ensinnäkin huomattava, että nyt esillä olevassa jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevassa kanteessa komissio väittää, että Ranskan tasavalta on rikkonut direktiivin 93/38/ETY säännöksiä rikkomisen perustuessa päätökseen, jonka hankintaviranomainen on tehnyt. Tällä päätöksellä hankintaviranomainen päätti valita hankinnan tekemisessä käytettäväksi menettelyksi neuvottelumenettelyn ilman ennalta esitettävää tarjouskilpailukutsua. Tämä valinta ei komission mukaan ole direktiivin 93/38/ETY 20 artiklan 2 kohdan mukainen.

36 Toiseksi on huomattava, että hankintaviranomaisen päätös noudatettavasta menettelytyypistä ja tarpeesta ratkaista julkisen hankinnan saaja ilman ennalta esitettävää tarjouskilpailukutsua on erillinen menettelyvaihe, jossa määritellään menettelyn kulun kannalta keskeiset seikat ja joka tavallisesti voi ajoittua ainoastaan menettelyn aloittamisvaiheeseen.

37 Näin ollen sen arvioimiseksi, sovelletaanko direktiiviä 93/38/ETY tällaiseen päätökseen, ja siten sen määrittämiseksi, mitkä olivat hankintaviranomaisen yhteisön oikeuteen perustuvat velvollisuudet tältä osin, on lähtökohtaisesti otettava huomioon se, milloin edellä mainittu päätös tehtiin.

38 Nyt esillä olevassa asiassa päätös käyttää neuvottelumenettelyä ilman ennalta esitettyä tarjouskilpailukutsua oli osa hankintamenettelyä, joka päättyi vasta marraskuussa 1996 eli yli kaksi vuotta direktiivin 93/38/ETY täytäntöönpanolle säädetyn määräajan umpeutumisen jälkeen. Julkisia hankintoja koskevan oikeuskäytännön mukaan yhteisön oikeudessa ei edellytetä sitä, että jäsenvaltion hankintaviranomainen puuttuu yksityisen vaatimuksesta olemassa oleviin oikeussuhteisiin, jotka on perustettu määräämättömäksi ajaksi tai useaksi vuodeksi, jos nämä oikeussuhteet on perustettu ennen kyseisen direktiivin täytäntöönpanolle säädetyn määräajan umpeutumista (ks. vastaavasti asia C-76/97, Tögel, tuomio 24.9.1998, Kok. 1998, s. I-5357, 54 kohta).

39 Vaikka edellä mainitussa asiassa Tögel annettu tuomio koski sopimusta, joka oli jo tehty ennen julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 18 päivänä kesäkuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/50/ETY (EYVL L 209, s. 1) täytäntöönpanolle säädetyn määräajan umpeutumista, tämä seikka ei kuitenkaan vaikuta siihen, että mainitussa tuomiossa esitetty yleinen periaate voi soveltua kaikkiin hankintamenettelyn vaiheisiin, jotka ovat päättyneet ennen direktiivin täytäntöönpanolle säädetyn määräajan umpeutumista, olkoonkin että ne ovat osa menettelyä, joka päättyy vasta myöhemmin.

40 Komission mukaan direktiivin 93/38/ETY ajallisen sovellettavuuden määrittämiseksi on käytettävä ajankohtaa, jolloin päätettiin siitä, kenen kanssa sopimus tehdään. Tästä on riittävää todeta, että olisi vastoin oikeusvarmuuden periaatetta määrittää sovellettava oikeus käyttämällä tätä ajankohtaa, koska hankintamenettely päättyy tähän päivään, kun taas hankintaviranomaisen päätös käyttää tai olla käyttämättä ennalta esitettävää tarjouskilpailukutsua tehdään tavallisesti menettelyn alkuvaiheessa.

41 Vaikka esillä olevan asian oikeudenkäyntiasiakirjoista ei selvästi ilmene, että hankintaviranomainen olisi tehnyt muodollisen päätöksen käyttää neuvottelumenettelyä ilman ennalta esitettävää tarjouskilpailukutsua, on kuitenkin huomattava, että Sitcarin valtuuskomitean 19.7.1990 tekemässä päätöksessä todetaan, "että 'järjestelmää ja järjestelmän varustamista' koskevan osan selvitystyö ja toteutus on osoittanut, että kokonaissopimus on syytä tehdä Matra-Transport-nimisen yhtiön kanssa". Tästä virkkeestä käy ilmi, että viimeistään tätä päätöstä tehtäessä — ja siten selvästi ennen direktiivin 93/38/ETY täytäntöönpanolle säädetyn määräajan päättymistä — hankintaviranomainen oli jo päättänyt käyttää neuvottelumenettelyä ilman ennalta esitettävää tarjouskilpailukutsua.

42 Näin ollen on katsottava, että direktiiviä 93/38/ETY ei ole sovellettava siihen, että hankintaviranomainen päätti Rennesin seudun taajama-alueen kevytrakenteista metroa koskevan hankkeen osalta valita käytettäväksi menettelyksi neuvottelumenettelyn ilman ennalta esitettävää tarjouskilpailukutsua.

43 On kuitenkin huomattava, että kahdella erillisellä 22.9.1995 tehdyllä päätöksellä hankintaviranomainen ensinnäkin peruutti 30.3.1993 tekemänsä päätöksen antaa hankinta Matralle ja toisekseen pyysi Semtcaria jatkamaan neuvotteluja tämän yhtiön kanssa.

44 Tästä syystä on selvitettävä, eroavatko 22.9.1995 jälkeen aloitetut neuvottelut olennaisesti jo käydyistä neuvotteluista, minkä johdosta ne ilmentäisivät asianosaisten tahtoa neuvotella uudestaan sopimuksen keskeiset ehdot, jolloin direktiivin 93/38/ETY säännösten soveltaminen saattaisi olla perusteltua.

45 Tältä osin on heti todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 169 artiklan mukaisessa jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevassa menettelyssä komission on näytettävä toteen väitetty jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen ja esitettävä yhteisöjen tuo-

mioistuimelle tarpeelliset seikat, jotta tämä voi tarkistaa, onko jäsenyysvelvoitteita jätetty noudattamatta (ks. mm. asia C-96/98, komissio v. Ranska, tuomio 25.11.1999, Kok. 1999, s. I-8531, 36 kohta).

46 Tästä seuraa, että esillä olevassa asiassa komission on esitettävä kaikki sellaiset seikat, jotka ovat tarpeen sen osoittamiseksi, että 22.9.1995 jälkeen ryhdyttiin uusiin neuvotteluihin, jotka osoittavat osapuolten tahtoneen neuvotella uudestaan sopimuksen keskeiset ehdot, mikä saattaisi olla peruste, jonka nojalla direktiivin 93/38/ETY säännöksiä olisi sovellettava.

47 Tältä osin komissio väittää, että 30.3.1993 ja 22.11.1996 tehtyihin päätöksiin perehtymällä havaitaan, että kysymys on eri tarjouksista sekä kohteen että hinnan osalta. Komissio toteaa, että vuoden 1993 tarjous koski VAL 206 -nimistä järjestelmää hintaan 966,4 miljoonaa FRF ilman veroja, kun taas vuoden 1996 tarjous koski VAL 208 -nimistä järjestelmää hintaan 1 054 miljoonaa FRF ilman veroja.

48 Komissio täsmentää, että numeron muuttuminen erottaa toisistaan kaksi eri VAL-tekniikan versiota. Toiseksi tarjoukset eroavat hintansa puolesta lähes 90 miljoonalla FRF:lla ilman veroja eli hinta on tammikuun 1993 ja marraskuun 1996 välillä noussut noin 10 prosenttia, mikä ylittää tämän ajanjakson inflaation kumulatiiviset vaikutukset.

49 Komissio päättelee näistä seikoista, että Matran tekemien kahden tarjouksen välillä on olennaisia eroja teknisten ratkaisujen ja hinnan osalta, mikä sen mukaan osoittaa, että kysymys ei ole samasta sopimuksesta.

50 Ensinnäkin on todettava, ettei se seikka, että vuoden 1993 tarjous koski VAL 206 -nimistä järjestelmää, kun taas vuoden 1996 tarjous koski VAL 208 -nimistä

järjestelmää, ole sellainen seikka, joka osoittaisi sopimuksen keskeisen ehdon tulleen uudelleen neuvotelluksi, mikä olisi peruste direktiivin 93/38/ETY soveltamiselle.

51 On todettava, kuten Ranskan hallitus on huomauttanut, että tämä hankintaehtojen muutos johtui vuosien 1993 ja 1996 välillä tapahtuneesta kehityksestä hankinnan kohteen osalta, ja muutos koski vain hankintakohteen kokoa, ja sitäkin vain marginaalisesti (leveyden osalta 2 cm). Toiseksi ei voida pitää poissuljettuna sitä, että neuvottelumenettelyssä, joka luonteensa vuoksi voi ulottua pitkälle ajanjaksolle, osapuolet ottavat huomioon neuvottelujen jatkuessa tapahtuneen teknisen kehityksen ilman että tätä seikkaa olisi aina pidettävä uusien säännösten soveltamiseen oikeuttavana sopimuksen keskeisten ehtojen uudelleen neuvottelemisena.

52 Toisena perusteenaan komissio on vedonnut hinnaneroon vuonna 1993 ehdotetun ja vuonna 1996 ehdotetun sopimuksen välillä. Tältä osin on todettava, että vaikka hinnanero ylittäisi inflaation kumulatiiviset vaikutukset tältä ajalta, sekään ei osoittaisi, että 30.3.1993 tehdyn päätöksen peruuttamisen jälkeen uudelleen aloitetut neuvottelut olisivat merkinneet sopimuksen keskeisen ehdon uudelleen neuvottelemista.

53 Kuten Ranskan hallitus on todennut, hintakehitys johtui nimittäin molempien osapuolten vuonna 1993 hyväksymään sopimusluonnokseen sisältyneen hinnantarkistuskaavan tarkasta soveltamisesta, eikä komissio ole kiistänyt tätä seikkaa. Tämä seikka ilmentää pikemminkin menettelyn jatkuvuutta kuin sitä, että kysymys olisi sopimuksen keskeisen ehdon uudelleen neuvottelemisesta.

54 Kolmanneksi on vielä lisättävä, että erinäisistä oikeudenkäyntiasiakirjoista ilmenee, että uudet neuvottelut alkoivat tosiasiassa pian 22.9.1995 jälkeen kaiken edeltäneen pohjalta.

55 Ilmaisu "palata tarkentamistoimiin", jota käytettiin toisessa 22.9.1995 tehdyssä päätöksessä, on nimittäin omiaan synnyttämään mielikuvan neuvottelujen jatkumisesta ja ajan tasalle saattamisesta. Ranskan hallitus on lisäksi esittänyt Matran Semtcarille lähettämän ja 30.11.1995 päivätyn kirjeen, josta ilmenee, että Matra oli tutkinut hankkeiden toteuttamista koskevien suunnitelmien muuttamisen vaikutukset ottaen huomioon ajan tasalle saatetut hankkeen hallinnolliset erityisehdot ja että Matra vahvisti vuoden 1993 alussa neuvotellun tarjouksensa pätevän 30.9.1996 asti.

56 Tämän vuoksi on todettava, että komissio ei ole esittänyt seikkoja, jotka osoittaisivat, että sen jälkeen kun 30.3.1993 tehty päätös oli peruutettu ja siten sen jälkeen kun direktiivin 93/38/ETY täytäntöönpanon määräaika oli päättynyt, osapuolet olisivat ryhtyneet uusiin neuvotteluihin tarkoituksin neuvotella uusiksi sopimuksen keskeiset ehdot.

57 Kun näin ollen otetaan huomioon kaikki edellä esitetty, kanne on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

58 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska Ranskan tasavalta on vaatinut komission velvoittamista oikeudenkäyntikulujen korvaamiseen ja koska komissio on hävinnyt asian, komissio on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Kanne hylätään.**

2) **Euroopan yhteisöjen komissio velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Rodríguez Iglesias Moitinho de Almeida

Sevón Kapteyn Puissochet

Jann Ragnemalm

Wathelet Skouris

Julistettiin Luxemburgissa 5 päivänä lokakuuta 2000.

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias

kirjaaja presidentti